

Ylä-Savon kuntien
kotoutumisohjelma
1.1.2025->

Kotoutumisen alkuvaiheen palvelukuvaus

Sisällys

1.Kotoutumishjelma.....	4
2.Kuntien yhteistoiminta.....	4
3.Yleistä kotoutumisen edistämisestä	5
4.Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi.....	6
4.1 Alkuvaiheen palvelut	6
4.2.Vastuunjako.....	8
4.2.1 Kunta.....	8
4.2.2 Työllisyysalue	9
4.2.3 Kuntien välinen yhteistoimintasopimus	9
4.2.4 Kunta ja hyvinvointialue	11
5. Alkuvaiheen jälkeiset sosiaali- ja terveystalvelut.....	11
6. Työllisyys	12
6.1 Työllisyysalueen palvelut.....	12
6.2 Kansainvälinen työllistäminen.....	13
6.3 Työvoiman ulkopuolella olevien ryhmien kotoutumisen ja sosiaalisen vahvistamisen edistäminen	14
7. Oppilaitokset ja kotoutumiskoulutus.....	14
7.1 Kotoutumiskoulutus	14
7.2 Aikuisten perusopetus.....	15
7.3 Ammatillinen koulutus	15
7.4 Muut oppilaitokset	15
7.5 Kansalaisopistot.....	16
7.6 Oppilaitosten hankkeet	17
8. Monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi.....	17
8.1 Pakolaisten vastaanottaminen	18
8. 2 Kotoutumissuunnitelman laadinta	19
9. Monikielinen yhteiskuntaorientaatio.....	20
10.Muu koulutus ja palvelut	20
11.Kotoutumishjelman aikainen ohjaus ja neuvonta	22
12. Kielitaidon päättöttestaus	22
13. Varhaiskasvatus ja perusopetus.....	22
14. Järjestöt ja yhdistykset.....	23

15. Hyvät väestösuhteet	24
16 Maahanmuuttajan palveluprosessien kuvaus	25
16.1 Työperäiset maahanmuuttajat.....	27
16.2 Kansainväliset opiskelijat	28
16.3 Kiintiöpakolaiset	29
16.4 Maahanmuuttajan alkuhaastattelu.....	29
17. KOTOUTUMISEN EDISTÄMISEN TOIMENPIDEOHJELMA, Ylä-Savo	30
17.1 KOTOUTTAMISTYÖN KEHITTÄMISKOHTEET, TAVOITTEET JA NIIDEN SEURANTA	30

1.Kotoutumisohjelma

KOTOUTUMISOHJELMA astuu voimaan 1.1.2025. Se on kotoutumisen alkuvaiheen palvelukuvaus, jossa kerrotaan Ylä-Savon kuntien palveluista, Ylä-Savon työllisyysalueen palveluista ja monialaisista palveluista yhdessä Pohjois-Savon Hyvinvointialueen kanssa sekä kuvataan yhteistyötä järjestöjen ja oppilaitosten kanssa. Kotoutumisohjelmaa on pidettävä jatkuvasti ajan tasalla. Laki ei vaadi valtuustokäsittelyä kunnissa.

Kotoutumisohjelmaa käytetään kotoutumisen alkuvaiheen asiakastyön välineenä. Työntekijä valitsee asiakkaan kanssa kotoutumisohjelman palvelukokonaisuudesta ne palvelut, jotka tukevat kotoutuja-asiakkaan yksilöllistä kotoutumista ja työelämäosallisuutta parhaalla mahdollisella tavalla. Palveluihin osallistumisesta sovitaan asiakkaan yksilöllisessä kotoutumissuunnitelmassa.

Koska kunta voi toteuttaa kotoutumisohjelman tai sen osan myös yhteistyössä muiden kuntien kanssa. Kunnat voivat tehdä kotoutumisohjelman yhteistyössä silloin, kun palvelut tuotetaan yhdessä toisen kunnan kanssa, niinpä Ylä-Savon työllisyysalueeseen kuuluvat kunnat Iisalmi, Kiuruvesi, Pielavesi, Sonkajärvi ja Vieremä ovat tehneet ohjelman yhdessä. Yhdessä tekemisen perustana on se, että syksyn 2024 aikana tehdään uusi maahanmuuttotyön ohjaus- ja neuvontapalvelua koskeva yhteistyösopimus edellä mainittujen kuntien kanssa. Se astuu voimaan 1.1.2025.

Kotoutumisen edistäminen on monialaista toimintaa ja edellyttää yhteistyötä eri viranomaisten ja muiden toimijoiden välillä. Kotoutumisohjelma ja sitä kuvaava asiakirja on suositeltavaa suunnitella ja laatia kunnassa kotoutumisen edistämisestä vastaavien toimialojen, mukaan lukien tuleva työvoimaviranomainen, sekä hyvinvointialueen ja muiden paikallisten toimijoiden yhteistyössä. Työvoimaviranomainen vastaa kotoutumisohjelmaan sisältyvien palveluiden järjestämisestä työnhakijana olevalle maahanmuuttajalle ja kotoutuja-asiakkaalle. Kunta määrittelee itse, mikä taho kunnassa vastaa kotoutumisohjelmaan sisältyvien työvoiman ulkopuolella oleville tarkoitettujen palvelujen järjestämisestä. Kotoutumisohjelma tai sen osa voidaan myös toteuttaa useamman kunnan tai työvoimaviranomaisen yhteistyössä.

Kotoutumisohjelmaa käytetään kotoutumisen alkuvaiheen asiakastyössä. Kotoutumispalveluihin osallistumisesta sovitaan asiakkaan yksilöllisessä kotoutumissuunnitelmassa. Kotoutumisohjelman palvelukokonaisuudesta on hyvä viestiä kohderyhmille esimerkiksi kunnan verkkosivustolla tai muissa kanavissa. Viestinnässä on tärkeää kiinnittää huomiota asiakaslähtöisyyteen ja saavutettavuuteen. Lue lisää kotoutumisohjelmasta: <https://kotoutuminen.fi/koto24-kotoutumisohjelma>

2.Kuntien yhteistoiminta

Ylä-Savon työllisyysalueen kunnat tekevät yhteistyötä maahanmuuttaneiden ohjaus- ja neuvontapalveluissa sekä työllisyysalueen palveluissa, jotka kohdistuvat maahanmuuttaneisiin työnhakijoihin.

Palvelua tarjotaan laki kotoutumisen edistämisestä perusteella:

”Lakia sovelletaan henkilöön, jolla on ulkomaalaislaissa (301/2004) tarkoitettu voimassa oleva oleskelulupa Suomessa. Lakia sovelletaan myös henkilöön, jonka oleskeluoikeus on rekisteröity tai jolle on myönnetty oleskelukortti ulkomaalaislain mukaisesti.” (Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386)

Palvelua tarjotaan vasta maahan muuttaneiden lisäksi myös maassa jo pidempään asuneille. Jos palvelua halutaan tarjota tämän lain piiriin kuulumattomille maahan muuttajille, siitä neuvotellaan erikseen.

Ylä-Savon yhteinen ensimmäinen kotoutumishjelma tehtiin vuonna 2008, joten kuntien välisellä yhteistoiminnalla on pitkät perinteet. Alkuun painottuivat pakolaisten ja paluumuuttajien vastaanottokysymykset. Vuosien varrella on entistä voimakkaammin noussut esiin maahanmuuttajien oma-aloitteisuuden ja toimijuuden tukeminen sekä verkostomaisen toimintamallin vahvempi asema, jossa lisälmen kaupungin koordinoiva rooli on vahvasti esillä.

Ylä-Savon alue on mukana Pohjois-Savon ELY:n johdolla maahanmuuttajatyön verkostossa, jolla on pitkät perinteet toimia asiakastyötä tekevien organisaatioiden säännöllisenä kohtaamispaikkana ja ajankohtaisiin teemoihin tarttujana maakuntatasolla. Pohjois-Savon ELY-keskus jakaa Ylä-Savoon kohdentuvat kiintiöpakolaiset vuosittain. Hyvinvointialue vastaa maahanmuuttajien sosiaali- ja terveyspalveluista sekä alaikäisenä ilman huoltajaa tulevien asumisyksiköistä.

3. Yleistä kotoutumisen edistämisestä

Kunta on aina vastuussa kuntalaistensa kotoutumisesta. Tarve on vähintäänkin valvoa hankkimiensa palvelujen toteutumista ja tuloksia. Eri kunnissa on hyvin erilainen määrä maahanmuuttaneita. Palvelut on syytä suunnitella oman kunnan palvelutarpeen mukaisesti.

Kotoutumishjelman palveluiden tavoitteena on edistää maahanmuuttajan kotoutumista, työllisyyttä tai yrittäjyyttä, osaamista ja työelämävalmiuksia.

Maahanmuuttajapalvelut ovat laaja kokonaisuus (mm. työperäinen maahanmuutto), joten maahanmuuttajapalveluiden toteuttamisessa on kunnissa jatkossakin suuri rooli mm. kotouttamisen palveluiden, kielikurssien, varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, asuntotoimen ym. osalta.

Maahanmuuttaja on yleiskäsite, joka koskee kaikkia eri perustein maasta toiseen muuttaneita henkilöitä.

Kotoutuminen on kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista, viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla sekä maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja, samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen.

Työ, perhe ja opiskelu ovat yleisimpiä syitä muuttaa Ylä-Savon alueelle. **Oleskelulupaa työnteon tai yrittäjyyden perusteella voi hakea, kun henkilöllä on Suomessa työpaikka tai oma yritys.** Oleskelulupaa haetaan ulkomailla ennen Suomeen muuttoa. **Jos perheenjäsen asuu Suomessa voi anoa oleskeluluvan perhesiteen perusteella.** Tällä oleskeluluvalla on oikeus myös tehdä ansiotyötä ja opiskella ilman rajoituksia. **Opiskelijan oleskelulupaa voi hakea, jos on hyväksytty opiskelijaksi oppilaitokseen** (yliopisto, ammattikorkeakoulu, lukio tai ammattikoulu) ja opinnot johtavat tutkintoon tai ammattiin tai hakija on tulossa vaihto-opiskelijaksi.

lisalmi vastaanottaa vuosittain **kiintiöpakolaisia**. Kiintiössä valitut pakolaiset muuttavat suoraan kuntaan asumaan. Kiintiöpakolainen voi tulla Suomeen vasta, kun kuntapaikka ja asunto ovat löytyneet.

Suomesta voi myös hakea **turvapaikkaa**. Kun viranomaisen on ottanut turvapaikkahakemuksen vastaan, ohjataan hakija vastaanottokeskuksen asiakkaaksi.

Tilapäinen suojele on tarkoitettu Ukrainasta sotaa pakeneville henkilöille. Tilapäisen suojelelun tarkoituksena on, että heille voidaan tarjota nopeasti väliaikaista suojelelun.

4. Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi

Kansainvälisyys on osa arkipäivää ja samat palvelut ovat käytettävissä niin maahanmuuttajille kuin kantaväestölle. Sen vuoksi jatkossakin tulee hyödyntää monenlaisia tapoja kunnan henkilöstön osaamisen vahvistamisessa kuten koulutus ja työkierto, jossa tavoitteena on mm. kieli- ja kulttuurituntemuksen lisääminen. Palveluneuvontaa antaa aina se viranomaisen, jonka toimivaltaan asia kuuluu. Tavoitteena on, että maahanmuuton alkuvaiheeseen voidaan tarjota riittävät tiedot ja ohjaus. Lisäksi tavoitteena on, että maahanmuuttaja itse hakee aktiivisesti tietoa omien mahdollisuuksiensa mukaan.

Ylä-Savon maahanmuuttajapalveluja koskevana yleisenä linjauksena on, että maahanmuuttajat ovat yksi kuntien monista eri asiakasryhmistä. Maahanmuuttajat huomioidaan asiakasryhmänä kuntien palvelualueiden arkityössä, toimintojen suunnittelussa sekä arviointi- ja laatutyössä. Laadukkailla peruspalveluilla mahdollistetaan myös maahanmuuttaja-asiakkaiden ohjaaminen peruspalveluiden piiriin. Peruspalveluiden valmiuksia vastaanottaa maahanmuuttaja-asiakkaita tulee edelleen systemaattisesti vahvistaa.

Maahanmuuttaja-asiakasryhmällä on monia erityistarpeita mm. kieleen ja palveluiden saavutettavuuteen liittyen. Maahanmuuttaja-asiakkaiden näkökulmasta on tärkeää saada mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tietoa eri palveluista ja päästä mukaan kotoutumiskoulutukseen ja suomen kielen opetukseen.

Liittyminen erilaisiin yhteisöihin ja vapaa-ajan toimintoihin sekä yhteys paikkakunnalla jo olevien saman kulttuurin edustajien kanssa sekä kantaväestön kanssa ovat tekijöitä, jotka edesauttavat kotoutumista.

4.1 Alkuvaiheen palvelut

Kotouttamislain mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että maahanmuuttajille uudessa laissa tarkoitetut toimenpiteet ja palvelut järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Yksi näistä toimenpiteistä on maahanmuuttajien tehokas alkuvaiheen ohjaus ja neuvonta kunnan palveluiden piiriin. Tämä vaatii tiivistä yhteistyötä kunnan nimeämän henkilön ja maahanmuuttopalveluiden työntekijän kesken. Kuntien työntekijöillä on paras osaaminen ja tietämys kuntien palveluista, siksi heidän osallistuminen alkuvaiheen kotouttamistyöhön on ensisijaisen tärkeää.

Ylä-Savossa maahanmuuttopalveluiden kokonaisuus on vuoden 2023 alusta lukien ollut osa työllisyys- ja kansainvälisyyspalveluja. Maahanmuutto- ja kansainvälisyyspalvelut vastaavat kuntien välisestä yhteistyöstä sekä sopimuksista, yhteistyöstä alueellisten sekä valtakunnallisten viranomaisten kanssa kotouttamiseen liittyvissä toimenpiteissä, pakolaisten vastaanottoon liittyvistä asioista, kotouttamiseen liittyvästä kilpailuttamisesta, tulkkauspalvelujen järjestämisestä sekä mahdollisten kotouttamishankkeiden

suunnittelusta ja hakemisesta. Yksikkö järjestää koulutuksia tarpeen mukaan myös yhteistyökumppaneille sekä tekee yhteistyötä paikallisten oppilaitosten kanssa.

Alkuvaiheen palveluihin kuuluvat:

- Maahanmuuttajien tavoittaminen (monikanavainen markkinointi, sähköiset kanavat, palvelupisteet, 3.sektorin ryhmät, neuvola, työpaikat, tilaisuudet ja tapahtumat)

On muistettava, että kunnan palvelut ovat vapaaehtoisia eli maahanmuuttaja saa itse ratkaista tarvitseeko hän kunnan palveluita. Maahanmuuttajien palvelut ovat kunnan peruspalveluita ja ne ovat kaikille ilmaisia.

- Monikielinen neuvonta- ja ohjaus (neuvontapisteet, sähköiset neuvontapalvelut, oppaat, tietoiskut)

Ylä-Savon alueella monikielinen neuvonta- ja ohjaus tapahtuvat tulkkivälitteisenä palveluna. Osa työntekijöistä puhuu englantia, mutta silloin kun kyseessä on maahanmuuttajan oikeuksiin/ velvollisuuksiin liittyvistä asioista pyritään ne käsittelemään hänen omalla koti- tai asiointikielellä.

- **Alkukartoitus ja kotoutumisen suunnittelu**

Palvelutarve arvioidaan ja sen mukaisesti maahanmuuttaja ohjataan palveluiden piiriin. Usein alkukartoituksen tekee maahanmuuttopalvelut ja kotoutumissuunnitelman työllisyysviranomainen, jos kyseessä on työikäinen asiakas. Työllisyysalueen myötä tämä yhteistyö tulee tiivistymään, koska asiakastapaamiset ovat samassa toimistossa ja työntekijät kuuluvat samaan tiimiin. Eures- verkosto toimii työllisyysalueella. Sen toteuttaa Kuopin työllisyysalue ja Ylä-Savoon kohdistuu 0,5 htv:n työntekijän työpanos.

Ne asiakkaat, jotka eivät ole työikäisiä/ työelämässä jäävät kuntien vastuulle eli kunta tekee heille palvelutarpeen arvioinnin ja kotoutumissuunnitelman.

- **Orientaatiojakso ja muu alkuvaiheen kotoutuminen**

Pyrkimyksenä on asiakaslähtöisten kotoutumis- ja työllistymispolkujen löytäminen. Palvelut pitäisi saada jonottamatta. Toistaiseksi esim. koto-koulutuksiin on ollut kohtuullinen odotusaika ja samaan pyritään jatkossakin.

Orientaatiojaksojen tarvetta tulee tarkastella. Nyt alueellemme on tullut paljon kansainvälisiä opiskelijoita ja työperäisiä maahanmuuttajia, joten tätä työmuotoa on kehitettävä yhdessä oppilaitosten ja työnantajien kanssa. Nyt uutena toimintamallina on ehdotettu oppilaitoksille info-päivää, jossa olisi mukana maahanmuuttotyön asiantuntija.

Alueellamme toimii jonkin verran kolmannen sektorin järjestämiä kohtaamispaikkoja/ toimintaa maahanmuuttajille mm. ” Luetaan yhdessä”- kokoontumiset ovat olleet todella suosittuja.

Howspace- alustan hyödyntämistä ollaan kartoittamassa itseopiskelun tueksi. Sinne luotaisi ryhmiä mm. maahan saapuville opiskelijoille, jolloin he saisivat lukea materiaalin omalla kielellään.

- **Työnantajayhteistyö**

Työllisyysalueen koto-asiantuntijat tekevät työnantajien kanssa yhteistyötä, mutta jatkossa on entistä enemmän kiinnitettävä huomiota myös yritys- ja työnantajapalveluissa sekä kuntien elinvoimapalveluissa työnantajayhteistyöhön, joka kohdentuu myös niihin yrityksiin, jotka hyödyntävät kansainvälistä rekrytointia tai esim. Eures- verkoston toimintaa.

- **Muut alkuvaiheen palvelut ja toimenpiteet**

-Yhteistyö vapaaehtoistoimijoiden kanssa tulee kehittyä ja toiveena olisi saada mukaan toimintaan uusia 3.sektorin toimijoita.

-Koko perheen kotoutumiseen tulee kiinnittää huomiota varsinkin työperäisten maahanmuuttajien kohdalla.

-Avoimien kohtaamispaikkojen, tapahtumien ja vierailujen mahdollistaminen.

-Tarvittavat terveys- ja sosiaalipalvelut, niissä kiinnitettävä huomiota siihen, että asiakas saa palvelun sellaisella kielellä jota hän ymmärtää.

-Ohjaus muihin palveluihin asiakkaan palvelutarpeen mukaisesti.

4.2.Vastuunjako

Tässä kotoutumisohjelmassa kuvataan sovittu vastuunjako eri toimijatahojen kesken. Osa vastuista on säädetty laissa ja sovittu kuntien välisessä yhteistyösopimuksessa.

4.2.1 Kunta

Kunta vastaa siitä, että kotoutumisohjelmaan sisältyvät ja muut kunnan järjestämisvastuulla olevat kotoutumista edistävät palvelut järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa on tarvetta. Kunta vastaa myös siitä, että kotoutumisohjelmasta ja muista palveluista muodostuu johdonmukainen ja tarpeita vastaava palvelukokonaisuus kuntalaisille.

Kunta vastaa maahanmuuttajien ja kotoutuja-asiakkaiden palveluiden järjestämisestä. Kunnat voivat valita itse, miten ne järjestävät työvoiman ulkopuolella olevien kotoutumisohjelmaan sisältyvät palvelut. Kuntien on huolehdittava työvoiman ulkopuolisen asiakkaan kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnista ja työvoiman ulkopuolisen asiakkaan kotoutumissuunnitelman laatimisesta. Suunnitelmien laatimiseen voi pyytää apua Iisalmen kaupungin kansainvälisyyspalveluista. Kuntien vastuulla on myös monikielinen yhteiskuntaorientaation järjestäminen työvoiman ulkopuolisen kotoutuja-asiakkaan palveluna.

Kunta vastaa, että kotoutumiskoulutusta on työvoiman ulkopuolisen kotoutuja-asiakkaan tarvetta vastaavasti.

Kunnan on huolehdittava maahanmuuttajien ja kotoutuja-asiakkaiden yleisestä ohjauksesta ja neuvonnasta. Kunta vastaa siitä, että sen alueella on tarvetta vastaavasti toimipisteitä tai palveluita, joissa maahanmuuttaja voi saada henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa riippumatta maahanmuuton syystä ja maassaolon kestosta. Ohjausta ja neuvontaa voi toteuttaa kunta tai palveluntuottaja. Peruspalveluihin ohjaus voi toimia kuntien asiointipisteillä tai info- pisteillä, samalla tavalla kuin se toimii muillekin kuntalaisille. Vaativammissa ohjaustilanteissa kannattaa hyödyntää lisälmen kaupungin kansainvälisyyspalveluita ja varata asiakkaalle tapaamisaika asiantuntijan kanssa.

4.2.2 Työllisyysalue

Työvoimaviranomainen vastaa kotoutumishjelmaan sisältyvien palveluiden järjestämisestä työnhakijana olevalle maahanmuuttajalle ja kotoutuja-asiakkaalle. Alueella työllisyysviranomaisena toimii Ylä-Savon työllisyys- ja yrityspalvelulautakunta, joka toimii lisälmen kaupungin organisaatiossa. Se vastaa omalta osaltaan maahanmuuttajapalveluiden tuottamisesta työnhakija-asiakkaille.

Ylä-Savon työllisyysalueella toimii 2 koto- asiantuntijaa, joilla on asiakkaat jaettu seuraavasti: lisälmi, Kiuruvesi, Pielavesi ja lisälmi, Sonkajärvi ja Vieremä. Ne maahanmuuttajat joiden kotoaika on päättynyt ja asiointikieli on suomi ohjautuvat työllisyysalueen asiakaspalvelun asiantuntijoille ja saavat samanlaista palvelua kuin kantaväestökin.

Työttömien työnhakijoiden kotoutumisen palvelutarpeen arviointi tehdään työllisyysalueen viranomaisen toimesta. Yleensä prosessin alkuvaiheessa on mukana myös kansainvälisyyspalveluiden tai kunnan työllistämispalveluiden työntekijä. Työttömälle työnhakijalle laaditaan kotoutumissuunnitelma, jossa sovitaan tehtävät mitä kuuluu työnhakijalle esim. osallistuminen koto- koulutuksiin. Kotoutumiskoulutukseen kuuluu monikielinen yhteiskuntaorientaatio. Työnhakijaksi rekisteröityneen kotoutuja-asiakkaan kotoutumiskoulutus toteutetaan pääsääntöisesti työvoimakoulutuksena, mahdollisesti myös omaehtoisena opiskeluna.

Työvoimaviranomainen hankkii kotoutumiskoulutuksen ja varmistaa, että siihen kuuluu kielitaidon päättöttestaus. Opetushallitus määrää koulutuksen sisällön. Luku- ja kirjoitustaidon koulutus tai aikuisten perusopetus voidaan toteuttaa kotoutumiskoulutuksena asiakkaan tarpeen mukaisesti

4.2.3 Kuntien välinen yhteistoimintasopimus

Kunnan on huolehdittava maahanmuuttajien ja kotoutuja-asiakkaiden yleisestä ohjauksesta ja neuvonnasta. Kunta vastaa siitä, että sen alueella on tarvetta vastaavasti toimipisteitä tai palveluita, joissa maahanmuuttaja voi saada henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa riippumatta maahanmuuton syystä ja maassaolon kestosta. Ohjausta ja neuvontaa voi toteuttaa kunta tai palveluntuottaja.

Kuntien yhteistoimintaa suunnittelee ja koordinoi lisälmen kaupungin kansainvälisyyspalvelut. Kuntien yhteinen maahanmuuttotyön neuvottelukunta tukee tätä toimintaa. Neuvottelukunnan muodostavat jokaisen yhteistyökunnan edustaja sekä edustajat muista keskeisistä ryhmistä.

Neuvottelukunnalla ei ole työnjohdollisia oikeuksia eikä se ole juridisesti vastuussa palvelujen tuottamisesta. Tietojen luovuttamisessa kansainvälisyyspalveluiden sekä neuvottelukunnan välillä noudetaan voimassa olevaa tietosuojalainsäädäntöä.

Neuvottelukunnan kokoonpano: Jokainen sopimuskunta valitsee yhden jäsenen neuvottelukuntaan. Neuvottelukunta pyytää yhteistyöviranomaisia nimeämään edustajansa neuvottelukuntaan (Kela, Hyvinvointialue, Poliisi). Neuvottelukunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan, jotka valitaan neljän vuoden välein sekä nimeää sihteerin. Neuvottelukunta voi lisäksi kutsua kokouksiinsa pysyviä tai tilapäisiä asiantuntijoita.

Neuvottelukunta kokoontuu puheenjohtajan kutsusta, yhteistyössä neuvottelukunnan sihteerin kanssa, tarpeen mukaan 4-6 kertaa vuodessa. Lisäksi kussakin kunnassa voi toimia harkinnan varaisesti kunnan oma maahanmuuttoasioiden työryhmä. Neuvottelukunnan toimintaan sovelletaan lisälmen kaupungin hallintosäätöä soveltuvin osin.

4.2.3.1 Kuntien yhteistyösopimukseen liittyvän maahanmuuttoneuvonnan tehtävät

- välittää tietoa ja neuvoa oikean viranomaisen tai muun tahon luo esim. lupa-asioissa sekä sosiaaliturvaan, opiskeluun, työnhakuun liittyvissä asioissa.
- avustaa lomakkeiden täyttämässä ja muihin asianmukaisiin palveluihin ohjautumisessa niiltä osin kuin se on mahdollista. Esimerkiksi Kelan asiointissa kannattaa suoraan hyödyntää Kelan osaamista ja pyytää sieltä tulkattu asiakaspalveluaika, koska kansainvälisyyspalveluilla ei ole toimivaltaa Kelan päätöksiin.
- tekee lain mukaisia kunnan alkukartoituksia Ylä-Savon maahanmuuttajille ja osallistuu pyydettyäessä kotoutumissuunnitelmien laadintaan kuntien kanssa.
- toimii viranomaisten sekä paikallisten yrittäjien tukena ja asiantuntijana maahanmuuttoasioissa.
- välittää maahanmuuttajille ajantasaista tietoa kotoutumiseen liittyvissä asioissa
- toimii yhteistyössä alueen viranomaisten kanssa

Huom! asuntoon, lasten päivähoitoon ja kouluun liittyvissä asioissa sekä muissa kuntien peruspalveluiden tehtävissä ohjataan asiakas tai kysymykset kunnan nimeämälle työntekijälle, jolla tieto kunnan palveluista.

lisälmen kaupungin kansainvälisyyspalveluissa toimii kaksi pakolaisten palveluohjaajaa. He ovat pakolaisten asioissa kuntien kumppanina sekä osallistuvat kotoutumissuunnitelmien tekoon.

4.2.3.2 Pakolaisten palveluohjaajien tehtävät

- kiintiöpakolaisten sekä kuntapaikoille saapuvien oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden vastaanotto ja siihen liittyvät valmistelut

- matalan kynnyksen neuvontaa pakolaisille ja pakolaisstatuksen saaneille turvapaikan hakijoille, sekä arkielämän ohjausta
- toimia yhteistyössä Kelan, sosiaalitoimen, poliisin sekä muiden viranomaisten kanssa pakolaisasioissa
- kiintiöpakolaisten alkukartoituksen ja kotoutumiskoulutuksen koordinointi yhdessä työllisyysviranomaisen kanssa
- yhteistyö koulujen ja päiväkotien kanssa pakolaisasioissa
- yhteistyö alueella toimivien järjestöjen ja seurojen kanssa pakolaistyössä (mm. SPR, seurakunnat, liikuntaseurat)

4.2.4 Kunta ja hyvinvointialue

Kunta, työllisyysviranomainen ja hyvinvointialue tekevät monialaisen kotoutumissuunnitelman asiakasryhmille kenelle on velvollisuus tehdä monialainen suunnitelma, johon sisältyy osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi.

Hyvinvointialue vastaa maahanmuuttajien sosiaali- ja terveystalvuluista sekä alaikäisenä ilman huoltajaa tulevien asumisyksiköistä.

5. Alkuvaiheen jälkeiset sosiaali- ja terveystalvulut

Maahanmuuton alkuvaiheen palvelujen jälkeen maahanmuuttajat siirtyvät käyttämään hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalvuluja kuten muutkin kaupunkilaiset. Sosiaali- ja terveystalvulut on järjestettävä niin, että maahanmuuttaja saa niissä riittävää ohjausta ja neuvontaa, jotta hän saa tarvitsemansa palvelut. Maahanmuuttajille järjestettävien sosiaali- ja terveystalvulujen osalta on huomioitava mahdolliset kulttuurierot, kommunikaation toimivuus ja kiireettömyys.

Peruspalvelut Pohjois-Savon hyvinvointialueella

- Kiireellinen hoito- ja päivystys
- KYS erikoissairaanhoidon palvelut
- Ikääntyneiden palvelut
- Lasten, nuorten ja perheiden palvelut
- Mielenterveys- ja päihdepalvelut
- Pelastustoimen palvelut
- Terveystalv- ja sairaanhoitopalvelut
- Työikäisten sosiaalipalvelut
- Vammaispalvelut
- Itsehoito

6. Työllisyys

Työn tekeminen on monille avain kotoutumiseen. Työn avulla ihminen voi kokea itsensä merkitykselliseksi ja tärkeäksi osaksi yhteiskuntaa. Monet maahanmuuttajat sanovat, että työtä tekemällä he voivat maksaa takaisin saamaansa hyvää kohtelua ja veroja maksamalla he voivat auttaa valtiota ja kuntaa tukemaan uusia tulijoita.

Maahanmuuttajat ja kansainväliset opiskelijat ovat mahdollisuus ja voimavara työvoimapulaan, joka Ylä-Savossa on näkyvässä jo joillakin aloilla. Työperäinen maahanmuutto on lisääntynyt Ylä-Savon alueella. Tavoitteena olisi saada entistä enemmän alueellemme tutkintoon johtavaa koulutusta, joka toteutettaisiin englannin kielellä. Jotta yhä useampi maahanmuuttaja työllistyisi tulevaisuudessa, on yhteistyötä hankkeiden, viranomaisten, 3. sektorin, oppilaitosten, koulutusten järjestäjien ja työnantajien kanssa tiivistettävä. Maahanmuuttajien työllistymisen esteiden näkyväksi tekeminen vaatii työnantajien tarpeiden sekä maahanmuuttajien mahdollisten osaamisvajaiden selvittämistä.

Yhteistyökumppaneita työllistymisen edistämässä ovat muun muassa kuntien ja kaupunkien työllisyyspalvelut sekä muut kuntien ja kaupunkien toimialat, oppilaitokset, yritysjärjestöt, hankkeet ja rekrytointiyritykset.

6.1 Työllisyysalueen palvelut

Ylä-Savon työllisyysalue palvelee työnhakijoita ja työnantajia. Se on alueensa työmarkkinoiden asiantuntija, jonka tärkein tehtävä on työn välittäminen. Maahanmuuttajat ilmoittautuvat työttömiksi työnhakijoiksi työllisyysalueen palvelupisteessä ja ilmoittautumisen jälkeen heille nimetään vastuuvirkailija, joka ottaa heihin yhteyttä ja käynnistää palveluprosessin. Työnhakijat saavat verkon kautta ja henkilökohtaisesti palvelua työnhaussa sekä tietoa työmarkkinoista, koulutuksesta, ammateista, yrittäjyydestä ja työttömyysetuuden hakemisesta. Työllisyysalue tukee työllistymistä eri tavoin, mm. hankkimalla asiakkailleen työhönvalmennusta, työvoimakoulutusta ja ohjaamalla heitä työkokeiluun tai palkkatuetuun työhön.

Työnantajille tarjotaan monipuolista apua henkilöstön hankintaan ja kehittämiseen. Maahanmuuttaneille asiakkaille hankitaan kotoutumiskoulutusta sekä eri aloille valmistavaa ja ammatillista koulutusta. Kun kielitaito riittää, he voivat hakea kaikkiin työvoimakoulutuksiin.

Kotoutumislain lähtökohtana on, että laissa säädetyillä toimenpiteillä ja palveluilla edistetään maahanmuuttajien mahdollisuutta saavuttaa muun väestön kanssa yhdenvertainen asema yhteiskunnassa sekä oikeuksien että velvollisuuksien osalta. Työllisyysalue ja työvoimaviranomainen osallistuvat kotouttamisen kehittämiseen monialaisena yhteistyönä alueen viranomaisten ja eri toimijoiden kanssa. He vastaavat maahanmuuttajien työllistymistä ja kotoutumista edistävästä ja tukevasta työvoimapoluista ja muista toimenpiteistä.

Työnhakijaksi ilmoittautuneille maahanmuuttajille räätälöidyn palveluita siten, että ne soveltuvat kohderyhmälle. Maahanmuuttajien toimenpiteistä merkittävimmät ovat alkukartoitus, maahanmuuttajan

kanssa laadittava kotoutumissuunnitelma sekä kotoutumiskoulutus. Maahanmuuttajapalvelut on integroitu osaksi työllistämispalveluita huomioiden kuitenkin maahanmuuttajien erityistarpeet.

6.2 Kansainvälinen työllistäminen

Alueella toimii monia kansainvälisiä tai kansainvälisillä markkinoilla toimivia yrityksiä. Heidän kauttansa alueelle ohjautuu työvoimaa ja kunnat ovat tiedostaneet ”puolisotyöpaikkojen” tärkeyden. Ylä-Savossa on paljon maataloutta sekä marjatiloja, jotka työllistävät vuosittain ison määrän kansainvälistä työvoimaa ja osa työntekijöistä jää alueellemme työperäisiksi maahanmuuttajiksi, joiden palveluiden saaminen, asettautumispalvelut ja kotoutuminen alueellemme ovat tärkeitä asioita. Usein työperäisen maahanmuuton seurauksena saamme myös hakea perheen yhdistämistä ja kokonaisia perheitä muuttamaan alueellemme. Ylä-Savon alueen eri toimialoille tulee myös useiden eri yksityisten toimijoiden rekrytointipalvelujen kautta kansainvälistä työvoimaa. Maahantulovaiheessa on tärkeää turvata palvelujen saatavuus koko perheelle tai yksittäiselle työnhakijalle palvelutarpeen mukaan.

6.3 Työvoiman ulkopuolella olevien ryhmien kotoutumisen ja sosiaalisen vahvistamisen edistäminen

Ylä-Savon alueella on vajaa sata yli 65-vuotiasta ulkomaan kansalaista. Ryhmä, joka myös tulee huomioida, on aviopuolisoina alueelle muuttaneet henkilöt, jotka eivät välttämättä tunnista oikeuksiaan työelämään ja koulutukseen. Suomessa ja Ylä-Savossakin on keskustelua herättänyt myös vieraskielisten akateemisten pitkäaikaistyöttömien suuri määrä. Haasteena on edelleenkin muun muassa maahanmuuttajille soveltuvien yrittäjyyspolkujen ja harjoittelumahdollisuuksien kehittäminen. Jos henkilö on työikäinen, häntä ohjataan kohti työelämää tai opintoja, ellei hänellä ole elämäntilanteeseen liittyviä tuen tarpeita. Tällöin se seikka, että henkilö on esim. omalla äidinkielellä luku- ja kirjoitustaidoton tai että valmius oppia suomen kieltä on vaatimaton, ei poista oletusta työnteosta. Tuolloin voidaan selvittää tuetun työllistymisen mahdollisuuksia.

7. Oppilaitokset ja kotoutumiskoulutus

Tässä osiossa kuvataan erilaisia koulutuspalveluita, joita Ylä-Savon alueella on.

7.1 Kotoutumiskoulutus

Kotoutumiskoulutuksen tavoitteena on edistää opiskelijan suomen tai ruotsin kielen taidon ja muiden yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavien valmiuksien kehittymistä sekä tukea opiskelijan työllistymistä tai siirtymistä jatkokoulutukseen. Koulutuksella luodaan myös laajemmin edellytyksiä opiskelijoiden hyvinvoinnille ja yhdenvertaiselle asemalle yhteiskunnassa sekä lisätään heidän osallisuuttaan.

Kotoutumiskoulutuksessa noudatetaan Opetushallituksen hyväksymää opetussuunnitelmaa ja se toteutetaan Opetushallituksen määräysten mukaisesti. Toimenpiteiden kehittämisessä tehdään yhteistyötä kaupunkien sekä alueen kuntien kanssa ja vaihdetaan tietoja käytänteistä.

Maahanmuuttajaopiskelijoilla on mahdollisuus erityiseen tukeen koulutuspolun eri vaiheissa. Koulutukseen hakuvaiheessa voidaan hakijan kielitaitoa arvioida kielikokeella tai haastattelulla ja samalla selvitetään opiskelijan mahdollisuuksia selviytyä opinnoista. Ammatillisessa aikuiskoulutuksen henkilökohtaistamisessa otetaan huomioon myös erilaisesta kulttuuri- ja kielitaustasta mahdollisesti johtuvat erityistarpeet mm. ohjaus- ja tukitarpeet, opiskelijan suomen kielen taito sekä suomalaisen työelämän tuntemus.

Kotoutumiskoulutusta järjestetään Ylä-Savon ammattiopistolla lisäalassa. Ylä-Savon ammattiopistolla järjestetään myös ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa TUVA-koulutusta. Savonia - ammattikorkeakoulu sekä Savon ammattiopiston (SAKKY) sosiaali- ja terveysalan opiskelijat järjestävät koulutuksia ja tapahtumia maahan muuttaneille.

Maahanmuuttaneiden ammatillisen koulutuksen monipuolinen kehittäminen on Savon ammattiopiston yksi keskeinen painopistealue. Maahanmuuttaneiden kasvava koulutustarve johtuu mm. siitä, että syntyvyys Pohjois-Savossa edelleen laskee, eläköityvien määrä kasvaa jyrkästi ja alueen yritykset kärsivät laaja-alaisesta työvoimapulasta. Savon ammattiopistossa on lisätty maahanmuuttaneille suunnattujen koulutusten tarjontaa ja rakennettu uusia koulutustuotteita palvelemaan myös heikommalla kielitaitotasolla olevia henkilöitä. Savon ammattiopiston tiivis yritys yhteistyö ja työnantajille rakennetut

palvelut ovat lisänneet yritysten valmiuksia palkata maahanmuuttaneita ammattilaisia osaksi työyhteisöjään. Tehty maahanmuuttaneiden koulutuksen kehitystyö on lisännyt ei suomea äidinkielenään puhuvien opiskelijoiden määrää Savon ammattiopistossa viime vuosien aikana merkittävästi.

7.2 Aikuisten perusopetus

Portaanpään kristillisessä opistossa Lapinlahdella järjestetään maahanmuuttajille aikuisten perusopetusta. Aikuisten perusopetus on tarkoitettu niille oppivelvollisuuden ylittäneille (yleensä 17v.), jotka eivät ole suorittaneet perusopetuksen oppimäärää ja joiden suomen kielen taito tai oppimisvalmiudet eivät vielä riitä toisen asteen koulutukseen. Aikuisten perusopetus on tarpeen esimerkiksi perusopetuksen loppuvaiheessa Suomeen tulleelle nuorelle, joka ei ole ehtinyt saada peruskoulua valmiiksi oppivelvollisuuskäisenä tai hänen valmiutensa ja suomen kielensä ovat jääneet heikoiksi. Portaanpäässä järjestetään sekä perusopetuksen alkuvaihetta että päättövaihetta. Jokaiselle opiskelijalle räätälöidään oma polku kohti toisen asteen opintoja. Aikuisten perusopetuksen lisäksi Portaanpäässä järjestetään vieraskielisten ja maahanmuuttajien lukioon valmistavaa koulutusta sekä Porras tulevaan-koulutusta (suomen kieltä, englantia, yhteiskuntatietoutta ynnä muita ammatillisissa opinnoissa tai työelämässä tarvittavia valmiuksia).

7.3 Ammatillinen koulutus

Maahanmuuttajaopiskelijoilla on mahdollisuus erityiseen tukeen koulutuspolun eri vaiheissa. Hakuvaiheessa voidaan hakijan kielitaitoa arvioida kielikokeella tai haastattelulla ja samalla selvitetään opiskelijan mahdollisuuksia selviytyä opinnoista. Ammatillisessa aikuiskoulutuksen henkilökohtaistamisessa otetaan huomioon myös erilaisesta kulttuuri- ja kielitaustasta mahdollisesti johtuvat erityistarpeet mm. ohjaus- ja tukitarpeet, opiskelijan suomen kielen taito sekä suomalaisen työelämän tuntemus. Vuoden 2024 alusta lukien Pohjois-Savon Ely -keskuksen kilpailutuksen voittanut palveluntuottaja Edusavo vastaa kotoutumiskoulutuksista. Kotouttamiskoulutusta järjestetään Ylä-Savon ammattiopistolla lisäalnessa. Ylä-Savon ammattiopistolla järjestetään myös ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa TUVA-koulutusta. Savonia -ammattikorkeakoulu sekä Savon ammattiopiston (SAKKY) sosiaali- ja terveysalan opiskelijat järjestävät koulutuksia ja tapahtumia maahan muuttaneille. Ylä-Savon työllisyysalueen toive on, että koulutuksien järjestämistä jatkettaisi paikallisissa oppilaitoksissa, koska yhteistyö on ollut hyvää ja koulutuksiin ohjautuminen nopeaa. Koulutusten nopean saatavuuden merkitys tulee korostumaan jos kotoutumisaika lyhenee. Tällöin palveluihin ja koulutukseen täytyy päästä jonottamatta tai nopealla aikataululla.

7.4 Muut oppilaitokset

Itä-Suomen yliopiston keskeinen tavoite tulevaisuudessa on kasvattaa englanninkielisen koulutuksen määrää, sekä parantaa valmistuvien kansainvälisten osaajien työllistymistä Pohjois-Savoon ja Itä-Suomeen sekä myös Ylä-Savon alueelle. Koulutusta kehitetään lisäämällä englanninkielisten koulutusohjelmien määrää, erityisesti uusia kandidaattiohjelmiä, ja kasvattamalla olemassa olevien ohjelmien sisäänottomääriä. Ohjelmien kehittämistä tehdään peilaten Itä-Suomen työllisyystilanteeseen. Valmistuvien opiskelijoiden työllistymiseen on panostettu perustamalla UEF trainee -ohjelma osana Talent hub-hanketta. Sen avulla kansainväliset opiskelijat voivat päästä harjoittelemaan Itä-Suomalaisiin yrityksiin tai Itä-Suomen yliopiston yksiköihin yliopiston harjoittelutuen ansioista. Tavoitteena on sisällyttää harjoittelu osaksi koulutusohjelmien opetussuunnitelmia, jotta kaikki opiskelijat pääsisivät harjoittelun piiriin. Suomen

kielen oppimisen edistämiseksi englanninkielisissä koulutusohjelmissa on pakollisena 4-6 op suomenopinnot ja lisäksi opiskelijoita kannustetaan opiskelemaan Suomea vapaavalintaisena. Kotoutumista edistetään myös tutoroinnilla, tarjoamalla opiskelijoiden ja henkilökunnan palvelut kattavasti myös englanniksi, käynnistämällä kotoutumista edistävän sivuaineen (Finnish language and culture) syksyllä 2023 ja tarjoamalla henkilöstölle Working in Finnish universities-koulutusta. Erityisvastuulla on myös osallistua maahanmuuttajalääkäreiden ja -hammaslääkäreiden pätevyyskoulutuksen järjestämiseen kansallisen verkoston jäsenenä.

Myös Savonia-ammattikorkeakoulu on sitoutunut lisäämään merkittävästi kansainvälisten opiskelijoiden määrää lähivuosina. Jo käynnissä olevien neljän kansainvälisen bachelor-tutkinto-ohjelman (International Business, Registered Nurse, Mechanical Engineering ja Internet of Things) lisäksi syksyllä 2023 aloitettiin viides kansainvälinen bachelor-tason tutkinto-ohjelma, Industrial Management. Tutkinto-ohjelmiin on rakennettu kv-opiskelijoiden työllistyvyyden edistämiseksi suomen kielen oppimisen polku, ja suomen kielen kehittyminen on otettu yhdeksi apurahakriteeriksi. Kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden työelämäyhteyksien ja uravalmiuksien kehittämistä on vahvistettu Talent Hub - toiminnan avulla. Savonia toimii myös SIMHE-korkeakouluna (Supporting Immigrants in Higher Education). SIMHE-toiminnalla autetaan alueella asuvia maahanmuuttaneita löytämään itselleen sopivia opiskelu- tai urapolkuja. Ohjauspalvelu on tarkoitettu maahanmuuttaneille, joilla on toisen asteen tutkinto, jotka ovat opiskelleet korkeakoulussa tai jotka ovat jo suorittaneet korkeakoulututkinnon. Savonia etsii myös aktiivisesti keinoja vastata alueemme sairaanhoitajapulaan. Tästä syystä on lähdetty pilotoimaan Egyptissä korkeakoulutasoisen sairaanhoitajatutkinnon suorittaneiden Top Up -koulutusta. Lisäksi Savonia on mukana hankkeessa, jossa kehitetään täydentävä koulutus Suomessa asuville sairaanhoitajille, joilla on EU- tai ETA-maiden ulkopuolella suoritettu, opistotasoinen sairaanhoitajan tutkinto. Koulutuksen tarkoituksena on saada muualla sairaanhoitajan koulutuksen saaneita nopeammin pätevoitettyä niin, että he voivat toimia Suomessa sairaanhoitajina.

7.5 Kansalaisopistot

Jokaisessa Ylä-Savon kunnassa on kansalaisopiston toimintaa. Maahanmuuttajien kotoutumisessa tämä on tärkeä oppilaitosverkosto. Ylä-Savon kansalaisopistoissa on tarjolla laaja valikoima erilaisia kursseja aikuisille, nuorille ja lapsille. Kursseilla voi opiskella esim. suomenkieltä ja -kulttuuria, liikuntaa, musiikkia, kädentaitoja ja kuvataiteita. Kansalaisopistot jakavat opinto-oppaan koteihin lukuvuoden alussa. Opas on tehokas tiedottamisen väline. Ajankohtaisia tietoja kursseista saa opistojen nettisivujen lisäksi paikallisista sanomalehdistä.

Maahanmuuttajien sivistystyöhön haetaan vuosittain tukea opetushallituksen laatu ja kehittämis- sekä tasa-arvorahastoista. Kotouttamiseen liittyviä rahoitusmahdollisuuksia ja -muutoksia seurataan aktiivisesti. Lisäalassa on maksutonta kielikoulutusta maahanmuuttajille, joilla on kotouttamissuunnitelma. Koulutus on tarkoitettu myös muille päivittäiseen teho-opetukseen sitoutuneille maahanmuuttajille. Tätä maksutonta koulutusta pyritään jatkamaan, mikäli Opetushallitus myöntää avustusta. Opintomaksuista ja mahdollisista alennuksista kannattaa kysyä suoraan kyseisen kunnan viranhaltijoilta.

7.6 Oppilaitosten hankkeet

Ylä-Savon työssäkäyntialueen vahvuutena on yritysten, oppilaitosten, kuntien ja kolmannen sektorin yhteistyö. Alueella on yhteistyössä Sitran kanssa kehitetty verkostopohjainen osaamisen kehittämisen malli YHESSÄ-verkosto. Mallin verkostokeskuksena toimii Ylä-Savon ammattiopisto, joka ylläpitää osaamisen tilannekuvaa ja fasilitoi yhteistyötä. Toimintamalli perustuu siihen, että kuntalaisilta tai yrittäjiltä tullut tarve ohjautuu oikeaan paikkaan ja apua löytyy kaikkiin tilanteisiin. Tämä toiminta integroidaan osaksi Ylä-Savon työllisyysalueen toimintoja. Verkostossa on mukana oppilaitoksista esimerkiksi Savonia, SAKKY, YSAO ja UEF.

Talent Hub Eastern Finland -hanke on kuuden itäsuomalaisen oppilaitoksen (Itä-Suomen yliopisto, Karelia ja Savonia-ammattikorkeakoulut sekä Riveria, Sakky ja YSAO-ammattiopistot) yhteishanke kansainvälisten osaajien tukemiseksi, työllistämiseksi ja osaavan työvoiman saatavuuden parantamiseksi Itä-Suomessa. Hanke lisää kuntien ja työnantajien veto- ja pitovoimaa ja alueelle jo muuttaneiden kansainvälisten osaajien jäämistä alueelle. Se tukee myös kotikansainvälistymistä ja kaksisuuntaista kotoutumista. Hanke tuottaa tietoa ja viestii alueen tukipalveluista, harjoittelu- ja työmahdollisuuksista sekä kuntien ja työpaikkojen vetovoimatekijöistä. Hankkeen vaikuttavuutta seurataan tiiviisti ja siitä tiedotetaan hankkeen aikana. Kunnilla ja työnantajilla on mahdollisuus osallistua toimenpiteiden yhteiskehittämiseen.

8. Monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi

Erityistä tukea tarvitsevat maahanmuuttajaryhmät koostuvat monenlaisista eri ryhmistä kuten esimerkiksi kiintiöpakolaiset, tilapäistä suojelua saavat, omalla äidinkielellään luku- ja kirjoitustaidottomat ja eräät puolisorghmät, jotka eivät oma-aloitteisesti pysty tunnistamaan oikeuksiaan palveluihin. Näiden ryhmien lisäksi on myös lukuisia muita haavoittuvia ryhmiä, jotka tulee huomioida palveluita suunniteltaessa.

1.1.2025 alkaen alkukartoituksen korvaa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi, jonka tavoitteena on tehostaa alkuvaiheen kotoutumista ja ohjausta kotoutumista ja työllistymistä tukeviin palveluihin. Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin sisältyy alkuhaastattelu ja tarvittaessa tarkempia toimenpiteitä, kuten asiantuntija-arviointeja.

Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinneissa arvioidaan muun muassa maahanmuuttajan osaaminen, työllistymis-, opiskelu- ja muut kotoutumisvalmiudet ja koulutuksen sekä muiden kotoutumista edistävien palveluiden tarpeet.

Arvioinnin aikana selvitetään maahanmuuttajan tavoitteet ja toiveet, aikaisempi koulutus, työhistoria, kielitaito, työllistymisen ja kotoutumisen edellytyksiin vaikuttava työ- ja toimintakyky sekä muut työllistymiseen ja kotoutumiseen merkittävästi vaikuttavat tekijät. Monialaisessa arvioinnissa arvioidaan lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon ja kuntoutuksen tarpeet.

Työvoimaviranomainen laatii osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin työttömänä työnhakijana olevalle maahanmuuttajalle.

Kunta laatii arvioinnin kotoutumislain 2 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitetulle henkilölle eli esimerkiksi kansainvälistä suojelua saavalle tai hänen perheenjäsenelleen, toimeentulotukea muuten kuin tilapäisesti saavalle, kotihoidon tukea saavalle, alaikäisenä ilman huoltajaa tulleelle, ihmiskaupan uhrille tai muuten arviointia tarvitsevalle henkilölle.

Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin tavoitteena on vahvistaa etenkin työvoiman ulkopuolella olevien, erityisesti kotona lapsia hoitavien vanhempien, suomen tai ruotsin kielen osaamista, yhteiskuntatietoutta ja osallisuutta yhteiskuntaan.

Kunnan tai työvoimaviranomaisen on laadittava osaamisen ja palvelutarpeen arviointi monialaisesti yhdessä hyvinvointialueen kanssa

*kiintiöpakolaisille

*alaikäisenä ilman huoltajaa tulleille

*ihmiskaupan uhreille

*toimeentulotukea muuten kuin tilapäisesti saaville

*muille henkilöille, joiden palvelutarve edellyttää kunnan ja hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palveluiden yhteensovittamista.

Kunta tai työvoimaviranomainen kutsuu hyvinvointialueen mukaan monialaisen palvelutarpeen arvioinnin laatimiseen. Kunta tai työvoimaviranomainen voi kuitenkin laatia arvioinnin ilman hyvinvointialuetta, jos on ilmeistä, että maahanmuuttajalla ei ole kotoutumiseen liittyviä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeita.

Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin tai sen monialaisen version perusteella kunta tai työvoimaviranomainen laatii maahanmuuttajalle kotoutumissuunnitelman tai sen monialaisen version yhdessä hyvinvointialueen kanssa tarpeen mukaisesti. Palvelutarpeen arvioinnin lomake löytyy tämän asiakirjan lopusta. [Maahanmuuttajan alkuhaastattelu \(www.kotoutuminen.fi\)](http://www.kotoutuminen.fi)

8.1 Pakolaisten vastaanottaminen

Nykyisen kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010, kotoutumislaki) 30 §:n mukaan kunnalla on yleis- ja yhteensovitusvastuu maahanmuuttajien kotouttamisen kehittämisestä sekä sen suunnittelusta ja seurannasta paikallistasolla. Lisäksi kunnan on huolehdittava siitä, että kunnan palvelut soveltuvat myös maahanmuuttajille ja että ne järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Kunnan on huolehdittava oman henkilöstönsä osaamisen kehittämisestä kotouttamisessa. Maahanmuuttajille tarkoitettuja toimenpiteitä ja palveluja voidaan järjestää myös kuntien välisenä yhteistyönä. Työllisyys- ja kansainvälisyyspalvelut tarjoavat maahanmuuttajien erityispalveluja, joita tarvittaessa edelleen kehitetään vastaamaan muuttuneita olosuhteita. Muulta osin normaalipalvelujen tulee palvella myös maahanmuuttaja-asiakkaita yhdenvertaisuuslain hengen mukaisesti. Iisalmen kaupunki vastaanottaa kiintiöpakolaisia ja turvapaikkamenettelyn kautta oleskeluluvan saaneita Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskus) kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti. Iisalmen kaupunginvaltuusto on päättänyt, että vastaanotettavien kiintiöpakolaisten vuosittainen enimmäismäärä on 20 - 25 henkilöä. Tällä hetkellä valtion linjauksen mukaisesti kiintiöpakolaismäärät vähenevät ja Ylä-Savon alueellakin se tulee näkymään. Vuonna 2024 Iisalmeen saapuu 10 kiintiöpakolaista.

8. 2 Kotoutumissuunnitelman laadinta

Kotoutumisohjelma on kunnan järjestämä kotoutumisen alkuvaiheen palvelukokonaisuus, jonka vähimmäissisällöistä säädetään kotoutumislain 13 §:ssä. Kotoutumisohjelman tulee sisältää ainakin seuraavat:

- osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi tai monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi,
- edellisen pohjalta laadittava kotoutumissuunnitelma sekä sen monialainen versio,
- monikielinen yhteiskuntaorientaatio,
- kotoutumiskoulutus ja siihen sisältyvä kielitaidon päättöttestaus,
- muuta koulutusta ja palveluita, jotka edistävät suomen ja ruotsin kielen osaamista, luku- ja kirjoitustaitoa, yhteiskunta- ja työelämävalmiuksia sekä työllistymistä ja yrittäjyyttä
- kotoutumisohjelman aikaista ohjausta ja neuvontaa.
- vapaan sivistystyön tarjoamia harrastus- tai opiskelumahdollisuuksia
- muita kotoutumista edistäviä yksilöllisiä palveluja tai toimenpiteitä.

Monialaisen kotoutumissuunnitelman laadinnassa on mukana aina hyvinvointialueen työntekijä, koska palvelutarve vaatii esim. sosiaalityön tai terveydenhuollon mukanaoloa. [Maahanmuuttajan alkuhaastattelu \(www.kotoutuminen.fi\)](http://www.kotoutuminen.fi)

Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma on tehtävä kotoutumislain mukaan viimeistään kolmen vuoden kuluttua siitä, kun maahanmuuttanut on saanut ensimmäisen oleskeluluvan, tai hänen oleskeluoikeutensa on rekisteröity.

Jos tämä aikaraja on täytynyt, maahanmuuttaneelle laaditaan tarvittaessa työvoima- ja yrityspalvelulain mukainen työllistymissuunnitelma.

Jos henkilö ei itsestään riippumattomista syistä ole päässyt matkustamaan maahan kolmen vuoden kuluessa oleskeluluvan myöntämisestä, voidaan hänelle kuitenkin laatia kotoutumissuunnitelma työllistymissuunnitelman sijaan, jos se katsotaan kokonaisarvion perusteella tarpeelliseksi.

Kotoutumissuunnitelman laadinta käynnistetään viimeistään kahden viikon kuluttua alkukartoituksen tekemisestä. Tämä tarkoittaa esimerkiksi ajanvarausta itse suunnitelman laatimiseen, ei välttämättä varsinaisen suunnitelman laatimistilannetta. Kotoutumislain mukaan maahanmuuttanut on ohjattava hakeutumaan yksilöllistä tarvettaan vastaavaan koulutukseen tai muuhun kotoutumista ja työllistymistä edistävään toimenpiteeseen tai palveluun kuukauden kuluessa kotoutumissuunnitelman laatimisesta.

Kotoutumissuunnitelman kesto ja sisältö määräytyvät yksilöllisesti maahanmuuttaneen tavoitteiden, työ- ja koulutushistorian sekä hänelle suunniteltujen ja tarjottujen toimenpiteiden perusteella. Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma tehdään enintään yhden vuoden ajaksi. Tällä pyritään varmistamaan se, että suunnitelma vastaa maahanmuuttaneen palvelutarvetta ja mahdollisesti muuttuvia olosuhteita tai tavoitteita.

9. Monikielinen yhteiskuntaorientaatio

Yhteiskunnan jäsenenä toimiminen ja omien asioiden hoitaminen edellyttää kansalaistaitoja, jotka perustuvat tietoon yhteiskunnasta. Esimerkiksi yhteiskunnallinen osallistuminen ja vaikuttaminen on vaikeaa, jos ei tunne riittävän hyvin järjestelmää, pelisääntöjä eikä omia oikeuksia ja velvollisuuksia.

Yhteiskuntaorientaatiossa osallistujat pääsevät tutustumaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja kulttuuriin omalla kielellään ja yhtenäisenä kokonaisuutena. Alkuvaiheen kotoutuspalveluihin kuuluu omakielinen yhteiskuntaorientaatio, jolla taataan kaikkien saavan perustavanlaatuiset tiedot suomalaisesta yhteiskunnasta sekä omista oikeuksista ja velvollisuuksista. Jotta yhteiskuntaorientaation tasalaatuisuus ja yhdenvertaisuus voitaisiin varmistaa, sen tulisi pohjata kansalliseen standardiin ja sille tulisi määrittää selkeä oppisisältö, laajuus ja muoto

Yhteiskuntaorientaatio tulisi tarjota ainakin kaikille pakolaistaustaisille maahanmuuttajille ja heihin rinnastettaville, myös esimerkiksi kotiäideille, ikääntyneille ja jo työllistyneille maahanmuuttajille.

Monikielisen yhteiskuntaorientaation järjestäminen kustannustehokkaasti vaatii kuntien välistä yhteistyötä sekä yliaalueellista ja valtakunnallista koordinaatiota. Etä- ja hybridiorientaatiot voisivat tukea haja-asutusalueilla asuvien maahanmuuttaneiden osallistumista. Työ- ja elinkeinoministeriön toukokuussa 2023 tilaama selvitys antaa suosituksia orientaation toteuttamiseen laadukkaasti ja yhdenmukaisesti eri puolilla Suomea. Selvityksessä nousi esille: Riittävä resurssointi, pitkäjänteinen kehittäminen, asiakaslähtöisyys (eri kestoisia jaksoja, erilaisia toteutuksia esim. muiden palveluiden yhteydessä), kouluttajilla riittävä osaaminen ja kouluttajille koulutusta esim. ammatillisena täydennyskoulutuksena, yhteistyö muiden alueiden/ lähikuntien kanssa, lastenhoito esim. avoimen varhaiskasvatuksen kanssa ja toteuttajana järjestöt. Toiminnassa on otettava huomioon osallistujien digitaidot sekä luku- ja kirjoitustaito. Orientaation laajuus tulisi määritellä.

10. Muu koulutus ja palvelut

Koska työllistymisen tukeminen on keskeinen osa kotoutumisen edistämistä, myös yhteistyö työnantajien kanssa on keskeistä palveluiden järjestämisessä.

Työvoimapalveluihin liittyviä yhteistyötahoja on Ylä-Savon työllisyysalueella runsaasti. Työvoimapalveluiden järjestämisen liittyviä vastuuviranomaisia Ylä-Savossa on vastuukunnan ohella kaikki ne kunnat, joihin tullaan sopimuksella siirtämään viranomaisen toimivaltaa sekä toisen tai toisten työllisyysalueen työvoimaviranomaiset, joilta sopimuksella hankintaan keskitettyjä palveluita. Lisäksi vastuuviranomaisia ovat valtakunnallisia työvoimapalveluita ja näihin liittyviä tukipalveluita tuottava KEHA-keskus sekä työvoimapalveluiden yleisestä ohjauksesta, suunnittelusta ja kehittämisestä sekä seurannasta ja arvioinnista vastaavana Työ- ja elinkeinoministeriö.

Ylä-Savon työllisyysalue tekee kaikkien vastuuviranomaisten kanssa tiivistä yhteistyötä kansallisten ja alueellisten mallien sekä sopimuskäytäntöjen perusteella. Lisäksi kiinnitetään erityistä huomioita siihen, että asiakkaille tarjotaan tietoa siitä, kuka on hänen palvelunsa kannalta vastuutaho.

Työvoimapalveluiden keskeisimpiä sidostoimijoita ovat ainakin:

- Pohjois-Savon ELY-keskus: kehittäminen, yhteistyö, koordinointi, maahanmuutto, tieto- ja ennakointi, yrityspalvelut
- Pohjois-Savon hyvinvointialue: aikuisten, nuorten ja maahanmuuttajien monialaiset palvelut mm. kuntouttava työtoiminta, työttömien terveystarkastukset, työkyvyn arvioinnit, kuntoutukset ja eläkeselvitysasiat, TYP-työ
- Kela (Itäinen vakuutuspiiri): kuntoutuksen palvelut, TYP-työ
- Alueelliset ja ylläalueelliset koulutuksenjärjestäjät:
  - o Savonia ammattikorkeakoulu Oy (AMK)
  - o Savon koulutuskuntayhtymä (SAKKY)
  - o Ylä-Savon koulutuskuntayhtymä (YSAO)
  - o Kuntien kansalaisopistot mm. kielikoulutus/Suomenkielen- ja kulttuurin kurssit / Umako
  - o EduSavo Oy
  - o Portaanpään opisto

Sidostoimijoiden kanssa tehtävä yhteistyö on sekä lakiin että rakennettaviin yhteistoimintamalleihin perustuvaa. Yhteistyössä tavoitellaan Ylä-Savon kuntien näkökulmasta erityisesti sitä, että asiakkaiden palvelukokonaisuudet rakentuvat vaikuttaviksi ja sujuviksi ja että palveluiden saatavuus alueella turvataan (erityisesti hyvinvointialueen ja koulutuksen palvelut). Tavoiteltavaa on, että esimerkiksi monialaiset palvelut ja palvelupolut ja osaamisen palvelut rakentuisivat asiakkaille kuntien lähipalveluiden kautta myös keskeisten sidostoimijoiden suuntaan.

Muita **ekosysteemitomijoina** ovat mm. kansalaisjärjestöt sekä kuntien muut peruspalvelut sekä vapaan sivistystyön toimijat, jotka tarjoavat työllistymiseen liittyviä palvelu- ja tukimahdollisuuksia. Ylä-Savon Kunnat luovat mahdollisuuksia ekosysteemitomijoille mm. hanketyön, avustusten sekä muun yhteistyön keinoin.

Asiantuntijakumppaneita puolestaan ovat kaikki ne tahot, jotka palvelevat Ylä-Savon työllisyysaluetta esimerkiksi palveluiden suunnittelussa, asiakastarpeiden ennakkoinnissa, tiedolla johtamisessa tai työmarkkinoiden tarpeiden ja ymmärryksen lisäämisessä. Asiantuntijakumppaneiksi katsotaan kaikki edellä luotellut tahot sekä näiden lisäksi mm. työmarkkinajärjestöt (palkansaajat ja työnantajat), yrittäjäjärjestöt (kauppakamarit ja yrittäjähdistykset), ammattikorkeakoulu, yliopistot ja tutkimuslaitokset sekä yksityiset tutkimus- ja konsultointitahot.

Maahanmuuttajien palveluissa Ylä-Savossa tehdään laajempaa yhteensovittavaa työtä kuntien välillä. Tälle työlle tarkoituksenmukainen toimintamuoto on verkostomainen työ. Toisaalta taas Ylä-Savon työllisyysalue ja kunnat tekevät laajaa yhteistyötä maakunnallisella tasolla. Tärkeä yhdyspinta on myös sovittaa esimerkiksi työllistymistä edistävät maahanmuuttajapalvelut osaksi kaikkien Ylä-Savon kuntien maahanmuuttajille tarjoamia peruspalveluita. Yhteistyöverkostot kansallisiin viranomaisiin ja alueellisiin kansalaisjärjestöihin liittyvät myös keskeisenä osaksi tätä verkostoyhteistyötä.

11. Kotoutumishjelman aikainen ohjaus ja neuvonta

Kunnan on huolehdittava maahanmuuttajien ja kotoutuja-asiakkaiden yleisestä ohjauksesta ja neuvonnasta. Kunta vastaa siitä, että sen alueella on tarvetta vastaavasti toimipisteitä tai palveluita, joissa maahanmuuttaja voi saada henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa riippumatta maahanmuuton syystä ja maassaolon kestosta. Ohjausta ja neuvontaa voi toteuttaa kunta tai palveluntuottaja.

Iisalmen kaupungin kansainvälisyyspalvelut tuottaa matalan kynnyksen ohjaus ja neuvontapalveluja viiden kunnan alueella kaikille maahanmuuttajille. Neuvomme ja ohjaamme maahanmuuttajia esimerkiksi arkisissa asioissa, välitämme tietoa palveluista ja ohjaamme asiakkaat oikeiden palvelujen pariin. Teemme yhteistyötä eri palveluiden ja organisaatioiden kanssa kuten oppilaitokset ja elinkeinoelämä. Työnantajia palvelemme esimerkiksi oleskelulupaneuvonnassa.

Maahanmuuttotyön asiantuntijan toimisto sijaitsee Iisalmissa, mutta tarvittaessa jalkaudutaan muihin kuntiin. Maahanmuuttaja saa henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa riippumatta maahanmuuton syystä tai maassaolon kestosta. Ohjaus ja neuvonta järjestetään aina asiakkaan omalla äidinkielellä, tulkkaus on yleensä teams tulkkausta. Tapaamiseen on hyvä varata aika. Ajan tapaamiseen voi varata puhelimitse, tekstiviestillä tai sähköpostilla.

12. Kielitaidon päättöttestaus

Työvoimaviranomainen hankkii palvelun. Kotoutumiskoulutuksen järjestäjä toteuttaa. OPH määrää sisällöstä. Nykyisten palveluntuottajien kanssa Ylä-Savon työllisyysalue käy keskustelut ja tarkistaa, että koulutukset sisältävät kielitaidon päättöttestauksen.

13. Varhaiskasvatus ja perusopetus

Varhaiskasvatusta tarjotaan perheen tarpeen mukaan osa- tai kokopäiväisenä. Ylä-Savossa toimii kunnallisia ja yksityisiä päiväkoteja, ryhmäperhepäiväkoteja sekä omassa kodissa töitä tekeviä perhepäivähoitajia. Yleensä maahanmuuttajalapsen lapset ovat jakaantuneet tasaisesti eri hoitopaikkoihin. Äidinkielen tukeminen riippuu paljon siitä, mistä päin lapsi tulee ja onko saatavilla henkilöä, joka puhuu ao. kieltä. Usein aloitusvaiheessa käytetään esim. ryhmäavustajaa, joka perehdyttää lasta päivähoitossa - asioiden ja esineiden nimeäminen sekä ohjaamista hoitotilanteessa. Tulkkipalveluja käytetään tarpeen mukaan. Lapselle tehdään henkilökohtainen suunnitelma, jossa kirjataan mahdolliset tuen tarpeet.

Esiopetus valmistaa lasta peruskouluun ja lain mukaan lapsen täytyy osallistua esiopetukseen vuoden ajan, ennen kuin peruskoulu alkaa. Lapsi aloittaa esiopetuksen yleensä sinä vuonna, kun täyttää kuusi vuotta. Vanhemmat ilmoittavat lapsensa esiopetukseen usein alkuvuodesta ja esiopetus alkaa sen vuoden elokuussa. Esiopetus on maksutonta. Esiopetusta annetaan päiväkodeissa ja erillisissä esiopetusryhmissä sekä yhdysluokissa. Jos lapsi tarvitsee huoltajien töiden tai opiskelujen vuoksi täydentävää varhaiskasvatusta esiopetuksen lisäksi, hänelle järjestetään myös varhaiskasvatuspaikka. Lisätietoa ja hakemuslomakkeet löytyvät kuntien sivuilta.

Suomessa lapset aloittavat peruskoulun yleensä sen vuoden elokuussa, kun he täyttävät 7 vuotta. Kaikilla alle 18-vuotiailla kunnassa asuvilla lapsilla on oikeus perusopetukseen. Perusopetukseen täytyy

ilmoittautua. Pääsääntöisesti lapsi on ensimmäisen vuoden valmistavassa opetuksessa. Valmistava opetus kestää yhden lukuvuoden. Sinä aikana oppilaalle annetaan opetusta suomen tai ruotsin kielessä ja perusopetuksen oppiaineissa. Valmistavan opetuksen jälkeen oppilas jatkaa opiskelua yleisopetuksessa. Vieraskielisille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta säädetään perusopetuslaissa (628/1998). Valmistava opetus on tarkoitettu niille maahanmuuttajataustaisille oppilaille, joiden suomen kielen taito ei riitä esi- tai perusopetuksen ryhmässä opiskelemiseen. Opetukseen voivat osallistua sekä vasta maahan muuttaneet että Suomessa syntyneet maahanmuuttajataustaiset. Valmistavaa opetusta annetaan 6-10-vuotiaille vähintään 900 tuntia, 11-vuotiaille ja tätä vanhemmille vähintään 1000 tuntia. Käytännössä opetusta annetaan noin vuoden ajan. Maahanmuuttajia opettava opettaja ja rehtori tekevät päätöksen oppilaan saavuttamien taitojen mukaan siitä, tarvitseeko oppilas enemmän kuin vuoden ajan valmistavaa opetusta. Jotta oppilas pärjää perusopetuksen tavoitteiden mukaisessa opetuksessa, hänen kielitaitonsa pitäisi olla kielitaidon tasojen kuvausasteikolla A1.3 - A2.1. Käytännössä siirtyminen on luontevinta ajoittaa lukuvuoden, lukukauden tai jakson alkuun. Oppilaalla on oikeus siirtyä yleisopetukseen jo ennen edellä todettuja tuntimääriä, jos edellytykset yleisopetuksen ryhmässä opiskeluun toteutuvat. Valmistavalle opetukselle ei ole määritelty valtakunnallista tuntijakoa eikä tarkkoja oppimääriä. Opetuksessa noudatetaan valmistavan opetuksen valtakunnallista ja kunnallista S2-opetussuunnitelmaa. Opetuksen pääpaino on suomen kielen opiskelussa. Tärkein valmistavan opetuksen tavoitteista on toiminnallisen kielitaidon saavuttaminen, jolla oppilas tulee toimeen puhuen, kuunnellen, kirjoittaen ja lukien. S2-opetuksen tavoitteet löytyvät valtakunnallisesta opetussuunnitelmasta. Kielitaidon konkreettiset tavoitteet on yksilöity eurooppalaiseen kielitaitojen kuvausasteikkoon, joka löytyy myös valtakunnallisesta opetussuunnitelmasta. Jokaiselle maahanmuuttajataustaiselle oppilaalle laaditaan henkilökohtainen oppimissuunnitelma yhdessä huoltajien kanssa. Koulujen aamu- ja iltapäivätoiminnassa kunnioitetaan lasten omaa kieli- ja kulttuuritaustaa sekä elämäntapaa ja -arvoja. Erityisesti otetaan huomioon lapset, jotka ovat taustaltaan saamelaisia, romaneja tai maahanmuuttajia. Eri kulttuureihin tutustumalla voidaan monipuolistaa toimintaa, lisätä ymmärrystä ja vähentää ennakkoluuloja sekä rikastuttaa yhdessäoloa.

14. Järjestöt ja yhdistykset

Ylä-Savossa toimii erilaisia järjestöjä ja yhdistyksiä, jotka toiminnassaan ottavat huomioon maahanmuuttajat.

Kolmannen sektorin toiminta myös täydentää omalta osaltaan viranomaisten tuottamia kotouttamispalveluita. Kolmannella sektorilla tuotetaan sekä palveluita suoraan kotoutumisen tukemiseksi, että kaikille avointa toimintaa, jotka edistävät epäsuorasti kaksisuuntaista kotoutumista ja eri kulttuurien kohtaamista. Osallistuminen kolmannen sektorin tuottamaan harrastus- ja seuratoimintaan on myös erittäin hyvä tapa tutustua suomalaiseen yhteiskuntaan, tutustua paikallisiin ihmisiin ja kehittää esimerkiksi suomen kielen taitoa. Jatkossa pyritään kehittämään 3. sektorin palveluiden hyödyntämistä viestinnän ja palvelutarjottimen kehittämällä, jotta yhä useampi maahanmuuttaja löytäisi laajasta tarjonnasta heille sopivia palveluita.

15. Hyvät väestösuhteet

Hyvillä väestösuhteilla tarkoitetaan sitä, että eri väestöryhmien välillä on positiivista vuorovaikutusta ja toisiin suhtaudutaan kunnioittavasti ja luottaen. Eri väestöryhmät voivat poiketa toisistaan esimerkiksi kielellisesti, etnisesti tai uskonnollisesti.

Väestösuhteet ovat läsnä jokaisen arkisessa elämässä, julkisissa tiloissa, joissa liikumme ja muodostamissamme ihmissuhteissa.

Väestösuhteet ovat yhteiskunnan eri osa-alueet läpäisevä kokonaisuus, jonka vaikutukset näkyvät suoraan ihmisten arjessa. Erityisesti vähemmistöjen kohdalla väestösuhteiden huomioimisesta on apua, koska ne tekevät näkyviksi yksilöihin ja ryhmiin kohdistuvia rakenteellisia ja sosiaalisia kysymyksiä, jotka vaikuttavat tosiasiallisen yhdenvertaisuuteen toteutumiseen.

Väestösuhdetyö kohdistuu koko väestöön ja väestöryhmien hyvinvointia edistävä työ voidaan ottaa tavoitteeksi lähes kaikessa ihmisten arkeen liittyvässä toimista politiikan suunnittelusta naapurustotoimintaan.

Hyvien väestösuhteiden politiikalla pyritään vähentämään sosiaalisiin suhteisiin liittyviä kielteisiä ilmiöitä (esim. syrjintä, viharikokset ja vihapuhe, segregatio jne.) jotka estävät yhdenvertaisuuden toteutumista yksilöiden ja ryhmien välillä sekä hyödyntämään monimuotoisuutta yhteiskunnassa.

Väestösuhdepolitiikkaa voidaan tehdä kaikilla elämäalueilla ja sen keskeisiä muotoja ovat esimerkiksi

- asenteisiin vaikuttaminen esimerkiksi tiedottamalla ja kouluttamalla perus- ja ihmisoikeuksista, välittämällä demokraattisia arvoja kuten yhdenvertaisuus ja tasa-arvo.
- eri väestöryhmien turvallisuuden edistäminen rasismien ja syrjinnän vastaisen työn kautta, torjumalla viharikollisuutta ja vihapuhetta torjunta ja muuttamalla ihmisille turvattomuutta aiheuttavia paikkoja turvallisiksi.
- vuorovaikutusta lisäävät ja parantavat toimenpiteet eri politiikanaloilla.
- ennaltaehkäisevien ja konfliktientunnistamistyökalujen hyödyntäminen sekä konfliktinratkaisu- ja sovittelumenetelmien käyttäminen.
- eri väestöryhmien osallisuutta tukevat toimenpiteet.

Syrjimättömässä ja oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa ihmisten asema määräytyy osaamisen ja kokemuksen, eikä esimerkiksi iän, sukupuolen, vammaisuuden, uskonnon, etnisen taustan tai seksuaalisen suuntautumisen perusteella.

Väestöryhmistä puhuttaessa on tärkeä muistaa, että ihmiset eivät ole pelkästään yksittäisten ryhmien jäseniä, vaan kaikilla meillä on useita merkityksellisiä suhteita, joiden kautta yhteys ympäristöön syntyy.

Väestösuhteisiin vaikuttavat osa-alueet (asenteet, turvallisuus, vuorovaikutus ja osallisuus) vaikuttavat toisiinsa ja väestösuhteita on hyvä tarkastella kokonaisuutena, jotta niiden seuraukset tulevat näkyviksi.

Kotouttamislain mukaan kunta tai useampi kunta yhdessä voi asettaa yhteistyössä paikallisten työmarkkina-, yrittäjä- ja kansalaisjärjestöjen kanssa kotouttamisen suunnittelun ja toimeenpanon kehittämistä sekä etnisten suhteiden edistämistä varten paikallistason neuvottelukunnan (KotoL31 §).

Ylä-Savoon on perustettu kotouttamisohjelmatyön valmistuttua Ylä-Savon maahanmuuttotyön neuvottelukunta v. 2012, jonka tehtävät ovat:

- Ylä-Savon yhteisen kotouttamisohjelman päivittäminen valtuustokausittain
- Maahanmuuttoon liittyvistä asioista, toiminnasta, palveluista yms. tiedottaminen
- Maahanmuuttoneuvonnan yhteistyöverkostona toimiminen
- Kuntien työntekijöiden monikulttuurisuuskoulutusten koordinointi ja valvonta
- Kulttuurienvälisen vuoropuhelun ja hyvien etnisten suhteiden edistäminen Ylä-Savossa
- Kuntien, eri viranomaisten ja yhteistyötahojen vuoropuhelun sekä yhteistyöverkostojen edistäminen

16. Maahanmuuttajan palveluprosessin kuvaus

Työ, perhe ja opiskelu ovat yleisimpiä syitä muuttaa Ylä-Savon alueelle. Oleskelulupaa työnteen tai yrittäjyyden perusteella voi hakea, kun henkilöllä on Suomessa työpaikka tai oma yritys. Oleskelulupaa haetaan ulkomailla ennen Suomeen muuttoa. Jos perheenjäsen asuu Suomessa voi anoa oleskeluluvan perhesiteen perusteella. Tällä oleskeluluvalla on oikeus myös tehdä ansiotyötä ja opiskella ilman rajoituksia. Opiskelijan oleskelulupaa voi hakea, jos on hyväksytty opiskelijaksi oppilaitokseen (yliopisto, ammattikorkeakoulu, lukio tai ammattikoulu) ja opinnot johtavat tutkintoon tai ammattiin tai hakija on tulossa vaihto-opiskelijaksi.

Alkuvaiheen palveluihin kuuluvat:

- Maahanmuuttajien tavoittaminen (monikanavainen markkinointi, sähköiset kanavat, palvelupisteet, 3.sektorin ryhmät, neuvola, työpaikat, tilaisuudet ja tapahtumat)

On muistettava, että kunnan palvelut ovat vapaaehtoisia eli maahanmuuttaja saa itse ratkaista tarvitseeko hän kunnan palveluita. Maahanmuuttajien palvelut ovat kunnan peruspalveluita ja ne ovat kaikille ilmaisia.

- Monikielinen neuvonta- ja ohjaus (neuvontapisteet, sähköiset neuvontapalvelut, oppaat, tietoiskut)

Ylä-Savon alueella monikielinen neuvonta- ja ohjaus tapahtuvat tulkkivälitteisenä palveluna. Osa työntekijöistä puhuu englantia, mutta silloin kun kyseessä on maahanmuuttajan oikeuksiin/ velvollisuuksiin liittyvistä asioista pyritään ne käsittelemään hänen omalla koti- tai asiointikielellä.

- **Alkukartoitus ja kotoutumisen suunnittelu**

Palvelutarve arvioidaan ja sen mukaisesti maahanmuuttaja ohjataan palveluiden piiriin. Usein alkukartoituksen tekee maahanmuuttopalvelut ja kotoutumissuunnitelman työllisyysviranomainen, jos kyseessä on työkäinen asiakas. Työllisyysalueen myötä tämä yhteistyö tulee tiivistymään, koska asiakastapaamiset ovat samassa toimistossa ja työntekijät kuuluvat samaan tiimiin.

Ne asiakkaat, jotka eivät ole työkäisiä/ työelämässä jäävät kuntien vastuulle eli kunta tekee palvelutarpeen arvioinnin ja kotoutumissuunnitelman.

- **Orientaatiojakso ja muu alkuvaiheen kotoutuminen**

Pyrkimyksenä asiakaslähtöisten kotoutumis- ja työllistymispolkujen löytäminen. Palvelut pitäisi saada jonottamatta. Toistaiseksi esim. koto-koulutuksiin on ollut kohtuullinen odotusaika ja samaan pyritään jatkossakin.

Orientaatiojaksojen tarvetta tulee tarkastella. Nyt alueellemme on tullut paljon kansainvälisiä opiskelijoita ja työperäisiä maahanmuuttajia, joten tätä työmuotoa on kehitettävä yhdessä oppilaitosten ja työnantajien kanssa. Nyt uutena toimintamallina on ehdotettu oppilaitoksille info-päivää jossa olisi mukana maahanmuuttotyön asiantuntija.

Alueellamme toimii jonkin verran kolmannen sektorin järjestämiä kohtaamispaikkoja/ toimintaa maahanmuuttajille mm. ”Luetaan yhdessä”- kokoontumiset ovat olleet todella suosittuja.

Howspace- alustan hyödyntämistä ollaan kartoittamassa itseopiskelun tueksi. Sinne luotaisi ryhmiä mm. maahan saapuville opiskelijoille, jolloin he saisivat lukea materiaalin omalla kielellään.

- **Työnantajayhteistyö**

Työllisyysalueen koto-asiantuntijat tekevät työnantajien kanssa yhteistyötä, mutta jatkossa on entistä enemmän kiinnitettävä huomiota myös yritys- ja työnantajapalveluissa sekä kuntien elinvoimapalveluissa työnantajayhteistyöhön, joka kohdentuu myös niihin yrityksiin, jotka hyödyntävät kansainvälistä rekrytointia tai esim. Eures- verkoston toimintaa.

- **Muut alkuvaiheen palvelut ja toimenpiteet**

-Yhteistyö vapaaehtoistoimijoiden kanssa tulee kehittyä ja toiveena olisi saada mukaan toimintaan uusia 3.sektorin toimijoita.

-Perheiden kotoutumiseen tulee kiinnittää huomiota varsinkin työperäisten maahanmuuttajien kohdalla.

-Avoimien kohtaamispaikkojen, tapahtumien ja vierailujen mahdollistaminen.

-Tarvittavat terveys- ja sosiaalipalvelut, niissä kiinnitettävä huomiota siihen, että asiakas saa palvelun sellaisella kielellä jota hän ymmärtää.

-Ohjaus muihin palveluihin asiakkaan palvelutarpeen mukaisesti.

16.1 Työperäiset maahanmuuttajat

Työperäiset maahanmuuttajat

1. Ennen muuttoja suomeen Maahanmuuttovirasto Migri www.migri.fi		Maahanmuuttovirasto myöntää maahanmuuttajalle oleskeluluvan ja matkustus asiakirjan ennen muuttoja suomeen. EU- ja ETA kansalaiset eivät tarvitse oleskelulupaa. Rekisteröinti DVV lle riittää.
2. Suomalainen henkilötunnus Digi- ja väestövirasto DVV www.dvv.fi		Käy henkilökohtaisesti DVV n lähimmässä toimistossa. Saat suomalaisen henkilötunnuksen.
3. Suomalainen henkilökortti Poliisi www.poliisi.fi		Tarvitset suomalaisen henkilökortin esimerkiksi pankkitilin avaamiseen.
4. Sosiaaliturva Kansaeläkelaitos www.kela.fi		Kuulut suomaliseen sosiaaliturvaan ja saat KELA kortin.
5. Verotus Verotoimisto www.vero.fi		Tarvitset verokortin palkkaa ja muita tuloja varten.
6. Työnhaku TE-palvelut www.toimistot.te-palvelut.fi		Voit ilmoittautua TE toimistoon työnhakua varten.
7. Maahanmuuttoneuvonta Ylä-Savon maahanmuuttoneuvonta www.iisalmi.fi		Iisalmen maahanmuuttoneuvonta palvelee kaikkia Ylä-Savon alueen maahanmuuttajia.

16.2 Kansainväliset opiskelijat

Kansainväliset opiskelijat

1. Ennen muuttoa suomeen Maahanmuuttovirasto Migri www.migri.fi		Maahanmuuttovirasto myöntää maahanmuuttajalle oleskeluluvan ja matkustus asiakirjan ennen muuttoa suomeen. EU- ja ETA kansalaiset eivät tarvitse oleskelulupaa. Rekisteröinti DVV lle riittää.
2. Suomalainen henkilötunnus Digi- ja väestövirasto DVV www.dvv.fi		Käy henkilökohtaisesti DVV n lähimmässä toimistossa. Saat suomalaisen henkilötunnuksen.
3. Suomalainen henkilökortti Poliisi www.poliisi.fi		Tarvitset suomalaisen henkilökortin esimerkiksi pankkitilin avaamiseen.
4. Sosiaaliturva Kansaeläkelaitos www.kela.fi		Kuulut suomalaiseen sosiaaliturvaan ja saat KELA kortin.
5. Verotus Verotoimisto www.vero.fi		Tarvitset verokortin palkkaa ja muita tuloja varten.
6. Maahanmuuttoneuvonta Ylä-Savon maahanmuuttoneuvonta www.iisalmi.fi		Iisalmen maahanmuuttoneuvonta palvelee kaikkia Ylä-Savon alueen maahanmuuttajia.

16.3 Kiintiöpakolaiset

Kiintiöpakolaisten alkuvaiheen palveluita toteuttavat pakolaisten palveluohjaajat. Heitä voit pyytää avuksi, jos kuntaan on tulossa kiintiöpakolaisia. Tuloprosessia ei tässä kuvata erikseen, koska siihen liittyy esim. kunnan ja Ely:n välisen sopimuksen teko eli kiintiöpakolaisten vastaanotto vaatii valtuustotason päätöksiä. Tällä hetkellä alueellemme tulee lisälleen ja Kuopioon kiintiöpakolaisia.

16.4 Maahanmuuttajan alkuhaastattelu

Käytä tätä lomaketta tukena maahanmuuttajan alkuhaastattelussa kunnassa.

Ohjeet alkukartoituksen ja alkuhaastattelun tekemiseen löydät kotoutuminen.fi-verkkopalvelusta.

Kirjoita vastaukset sinisellä merkittyihin kysymyksiin asiakkaan keskustelussa antamien tietojen perusteella.

Tärkeintä on luoda luottamuksellinen suhde asiakkaaseen.

Varaa riittävästi aikaa kohtaamiseen.

Kotoutumissuunnitelma laaditaan alkuhaastattelussa saadun tilannekuvan pohjalta.

Jos alkukartoitusta ei ole tehty, on ensin käytävä lävitse erillisen alkuhaastattelulomakkeen kysymykset.

17. KOTOUTUMISEN EDISTÄMISEN TOIMENPIDEOHJELMA, Ylä-Savo

Taustatietoa:

Kunnan on kirjattava kotoutumisen suunnittelusta, kehittämisestä ja seurannasta erillinen toimenpideohjelma tai sisällytettävä ne muuhun kunnan suunnitteluasiakirjaan mittareineen.

Kunnan on raportoitava vähintään kahden vuoden välein kotoutumisen edistämisen tavoitteiden saavuttamisesta ELY-keskukselle. Suunnittelussa on otettava huomioon kotoutumisen edistämisen valtakunnalliset tavoitteet, työllisyyden edistämisen valtakunnalliset tavoitteet kotoutuja-asiakkaiden osalta sekä kunnan elinvoiman edistäminen.

Kunnan on kehitettävä kotoutumisen edistämistä monialaisena yhteistyönä. Kunnan on huolehdittava kunnan kotoutumisen edistämisen suunnittelun ja kehittämisen yhteensovittamisesta hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevien palveluiden suunnittelun ja kehittämisen kanssa.

17.1 KOTOUTTAMISTYÖN KEHITTÄMISKOHTEET, TAVOITTEET JA NIIDEN SEURANTA

Kotoutuminen on maahanmuuttajan yksilöllinen prosessi, joka tapahtuu vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kanssa ja jonka aikana maahanmuuttajan osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo yhteiskunnassa lisääntyvät. Kotoutuminen edellyttää maahanmuuttajan omaa aktiivisuutta, yhteiskunnan vastaanottavuutta sekä vastaanottavuuden kehittämistä viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistyönä.

Hyvin onnistunut kotoutuminen tuo turvallisuuden tunnetta sekä maahanmuuttajille että kantaväestölle ja edesauttaa positiivista suhtautumista toisiinsa.

Vuorovaikutuksen lisäämiseksi kotouttamistyössä tulee keskittyä lisäämään erilaisia tilaisuuksia ja mahdollisuuksia ihmisten kohtaamisille. Kansallisuudesta, iästä tai sukupuolesta riippumatta ihmisiä yhdistää yhteiset kiinnostuksen kohteet.

Kolmannen sektorin toimijat ovat tärkeä voimavara kotouttamistyössä. Heillä on keskeinen merkitys kotoutumisessa, ihmisten arkisten kohtaamisten mahdollistajana sekä julkisten palvelujen täydentäjänä. Eri järjestöt pystyvät tarjoamaan matalan kynnyksen toimintaa ja palveluja joustavasti ja tukemaan maahanmuuttajan aktiivisuutta ja osallisuutta. Kolmannen sektorin toiminnalla on hyvät lähtökohdat. Tärkeää on sen roolin vahvistaminen ja yhteistyön kehittäminen. Tarvitaan uusia avauksia miten kolmannen sektorin kykyjä, taitoja ja osaamista voitaisiin paremmin hyödyntää kotoutumisen edistämässä.

Ylä-Savossa perustettiin syksyllä 2024 työryhmä, joka toimii kansainvälisyyspalveluiden ja maahanmuuttoneuvonnan kanssa yhteistyössä. Työryhmä koostuu Ylä-Savossa opiskelevista, työskentelevistä tai kaupungissa muuten asuvista ulkomaalaisista tai ulkomailla syntyneistä henkilöistä. Tärkeää on, että työryhmässä on mahdollisimman laaja edustus eri ikäisiä ja eri maista tulevia henkilöitä. Ryhmä kokoontuu vuosittain 2-3 kertaa.

Kokoontumisissa kootaan asioita maahanmuuttotyön neuvottelukuntaan vietäviksi. Maahanmuuttotyön neuvottelukunta toimii asioiden toimeenpanijana.

Ylä-Savon kuntien toimenpideohjelman mittarit, joita jokainen kunta voi käyttää omissa raportoinneissaan ja liittää kunnan hyvinvointikertomukseen. Raportit kootaan vuosittain ja raportin koonnista vastaa Iisalmen kaupungin kansainvälisyyspalvelut.

Raportointi ja mittarit

Tavoite	mittari
Osallistamme käyttäjäryhmät ja kolmannen sektorin mukaan palveluiden suunnitteluun ja viestimme palvelutarjonnastamme aktiivisesti ja monikanavaisesti	Kansainvälisyys- ja maahanmuuttotyön tapahtumien määrä (osallistujat ja tapatumien määrä)
Maahanmuuttajien määrä alueella kasvaa	Elyn työllisyystilaston tilastokeskuksen tilastot
Vieraskielisten määrä alueella	tilastokeskuksen tilastot, tilastot kunnittain
3. sektori osallisena kotouttamistyössä. Useat paikalliset järjestöt, yhdistykset ja seurat osallistuvat tukemaan viranomaisten tekemään kotouttamistyötä	Vähintään kolme (3) aktiivista järjestöä mukana kotoutumisen edistämässä
Yhteistyö paikallisten työnantajien kanssa maahanmuuttajien työllistämiseen liittyvissä asioissa	alueella olevien maahanmuuttajien työttömyys vähenee ja työpaikkojen määrä kasvaa Eures- tilastot toteutuneista rekrytoinneista
Kiintiöpakolaisten vastaanottaminen ja heidän kotoutumisen edistämiseen liittyvät toimenpiteet	saapuneiden määrä
Kaikki maahanmuuttajien palvelut yhden luukun periaatteella	Maahanmuuttotyön neuvonta- ja ohjauspalveluiden asiakasmäärä työllisyysalueen koto- asiantuntijoiden asiakasmäärä Eures- tapahtumat/ tilastot työllisyysalueelta

kehitämme oppilaitosten kanssa koulutusta sekä työperäisen maahanmuuton palveluita	Uusien palveluiden kuvaus
--	---------------------------